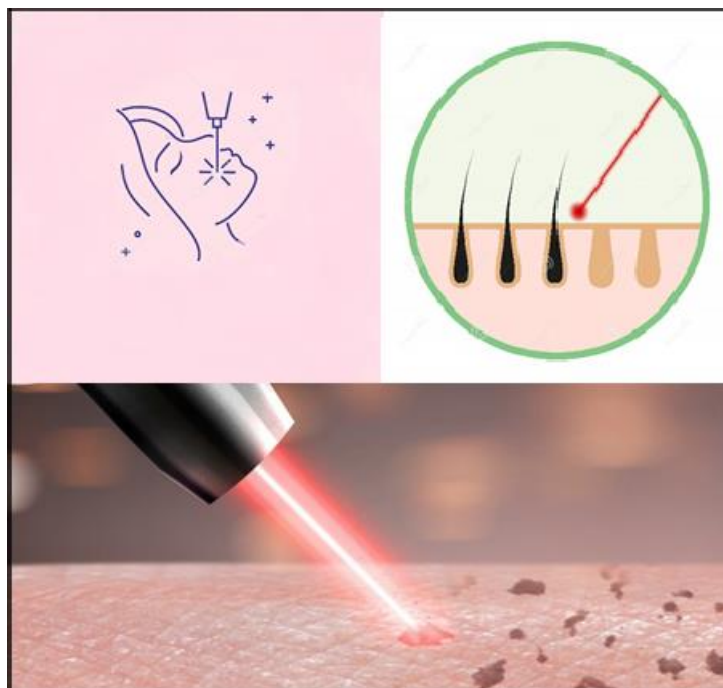

Sihtkontrolli „Laserprotseduuride korraldus ilusalongides“ kokkuvõte

Tallinn 2021

Sisukord

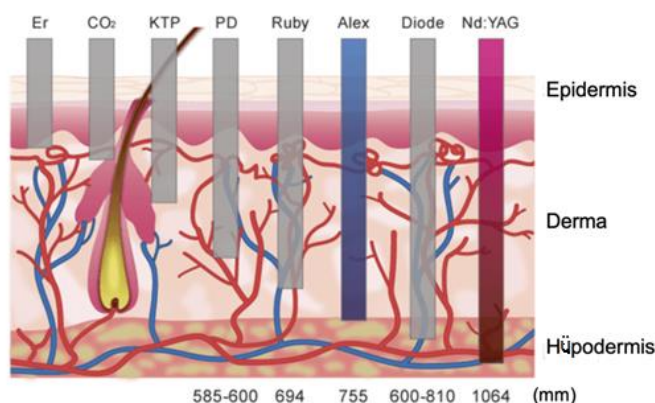
Kirjanduse ülevaade	3
Olukord Eestis	4
Eesmärgid	5
Metoodika.....	5
Tulemused	5
Kokkuvõte	6
Lisa	8

Kirjanduse ülevaade

Laserseadmete valdkond areneb kiiresti edasi meditsiiniliste ja esteetiliste näidustuste poolest nii müügis uute seadmete lisandumise kui ka laserteraapia näidustuste laiendamise kaudu. Naha noorendamise valdkonnas seostatakse laseriga mitmesuguseid bioloogilisi mõjusid. Laias laastus jaotatakse laserteraapia nelja alamvaldkonda: vaskulaarsed laserid, pigmentlaserid, pinnakatte laserid (ablatiivsed või mitteablatiivsed) ja karvade eemaldamise laserid ¹.

Laser on suure energiatarbega tehnilik valgusallikas, mis kiirgab kitsast valguskimpu. Lasereid liigitatakse laserkiire tekitamiseks kasutatava „aktiivse meediumi“ järgi. Iga laser tekitab teatud kindla lainepikkusega valgust, mis sõltub kasutatavast „meediumist“ ². Selleks meediumiks võib olla tahkis, vedelik või gaas. Laseri kasutusala põhineb selektiivse fototermolüüsi põhimõttel, mille tulemusena toimub sihtstruktuuri valikuline hävitamine soojuse tekitamise teel, ümbritsevat piirkonda kahjustamata (Joonis 1) ³.

Joonis 1 Laserite jaotus ³.

Laservaldkonna jõulise arenguga paralleelselt kasvab nõudlus laserprotseduuride järele. Protseduuride huvilistel (nii teenuse pakkujatel, kui ka klientidel) tuleb pidada meeles, et isegi kui protseduuri eesmärk on fotoselektiivne termolüüs, võib see siiski osutuda ohtlikuks, kui laseri kasutajal pole piisavat väljaõpet ja kogemusi. Laseri ebakorrekse seadistuse ja kasutamise tulemusena, lisaks saavutamata jäänud eesmärkidele, võib tekkida hoopis nahakahjustusi ja muid pikaajaliselt kestvaid tüsistusi. Ühe kliendi puhul hästi ja ohutult töötavad laseri seadistused võivad naha tekstuuri ja pigmentatsiooni erinevuste tõttu olla teise jaoks sobimatud. Samuti on oht, et teatud nahapiirkonda töödeldakse korraka liiga paljude impulssidega, mis võib põhjustada liiga intensiivset kooreaktsiooni ⁴.

Arvestades terviseriskide spektrit, peaksid teenuse pakkujad olema teadlikud nii võimalikest terapeutilistest tulemustest, kui ka võimalikest protseduurijärgsetest kõrvaltoimetest. Kõrvaltoimena defineeritakse mistahes soovimatut toimet, isegi kui see on eeldatav, ning nende esinemise risk sõltub mitmest tegurist: kliendi organismi eripärad, teenuseosutaja vead, tavalised kõrvaltoimed ja tõsisemad tüsistused⁵. Põletused, armid, düspigmentatsioon, silmakahjustused ja infektsioonid võivad tekkida igasuguse laserravi tagajärjel. Toodud tüsistuste loetelu põhineb selektiivse fototermolüüsi teoorial, ehk need on n-ö eeldatavad kõrvaltoimed. Kui soovitud tulemuse saavutamiseks on vaja mitmeid laserprotseduure – see

omakorda suurendab kokkupuudet laservalgusega, suurendades seeläbi kaasnevate komplikatsioonide riski ⁶.

Enne protseduuri alustamist on oluline kliendi tervise seisundi põhjalik hindamine, mis omakorda eeldab teenuse pakkuja vastavat väljaõpet. Teenuse osutajal tasub arvesse võtta kliendi ravimite tarvitamise ajalugu, herpeseinfektsiooni kogemusi, keloidide tekkele kalduvusi ja päevituskäitumist. Klienti tuleb eelnevalt nõustada protseduuri vastunäidustuste osas, uurida tema eesmäärke ja ootusi ning selgitada realistlikke tulemusi, terviseriske, protseduurijärgset hooldusvajadust ⁷.

Olukord Eestis

Eestis pakutakse laserprotseduure nii iluteenuse, kui ka tervishoiuteenusena. **Teenuse terviseohutuse hindamine ning kuuluvus ilu- või tervishoiuteenuste valdkonda põhineb protseduuri iseloomul, võimalike tüsistuste ohtudel ja kasutatava seadme funktsionaalsusel** (sh kasutusotstarve ja -piirangud).

Kliendi terviseohutuse seisukohalt on oluline rõhutada, et **iluteenuste puhul on tegemist pindmiste protseduuridega, mis on kergema iseloomu ja väiksemate terviseriskidega ning mida teostatakse vähevõimsate laserseadmetega. Ning vastupidi tervishoiuteenuste puhul tuleb meeles pidada, et tegemist on agressiivsete protseduuridega, millega on seotud tõsised terviseriskid** ja mida teostatakse võimsate, üksnes tervishoiutöötajale mõeldud laserseadmetega. Just seetõttu neid teenused võivad osutada üksnes tegevusloaga tervishoiuteenusena osutajad.

Iluteenusena võib pakkuda ilusalongides näiteks laserepilatsiooni, noorendava efektiga pindmisi laserprotseduure. Seejuures peab teenuseosutaja olema vastavalt koolitatud, laserseade peab vastama nõuetele ja olema ettenähtud tavakasutajale/iluteeninidajale ning protseduuri käigus ei tohi kasutada ravimeid (nt tuimesteid).

Esteetilisi mittekirurgilisi meditsiinilisi protseduure, ehk tervishoiuteenusena (näiteks nahamoodustiste, tätoveeringute või kapillaaride lasereemaldamine) ilusalongides pakkuda ei tohi.

Eraldi käsitlemist vajab tuimestusainete kasutamise teema. Tuimestusaine on ravim ning ravimite kasutamine ilusalongiteenuses ei ole lubatud. Vajadust isikule ükskõik missugust ravimit manustada hindab üksnes tervishoiutöötaja, kelle pädevuses on hinnata, et ravim oleks inimesele sobiv ning ei tekitaks ohtu tema elule ega tervisele. Seega teenuse terviseohutuse hindamisel pööratakse tähelepanu muuhulgas ka ravimite manustamise vajadusele ning **iluteeninidajatele ravimite kasutamist teenuse osutamisel ei lubata.**

Terviseamet viis läbi avalikus veebivõrgus monitooringu ning tulemused näitasid, et ilusalongides pakutakse laia valikut erinevaid laserprotseduure, mille puhul puudub Terviseametil täpsem informatsioon kasutatavatest seadmetest, teenuse osutajatest ning tegevuslubade olemasolust. Veebimonitooringu läbiviimine oli tingitud sellest, et alates 1. juuli 2014. a ei pea ilusalongide tegevus olema registreeritud majandustegevuste registris. Ilusalongitegevuste alustamiseks ei nõuta ei terviseameti kooskõlastust ega tegevusluba. Seetõttu puudub ülevaade teenuse osutajatest ja nende tegevusaladest.

Aastatel 2019-2021 võttis Terviseamet sihiks uurida laserprotseduuride korraldust ilusalongides. Lisaks laserseadmete ja tuimestusainete kasutamisele pöörati kontrolli käigus tähelepanu ka hügieeni reeglite täitmisele ilusalongides, mis on kehtestatud [sotsiaalministri määrusega nr 86](#). Iluteenuse osutamisel peab lähtuma hügieeninõuetest ruumidele, sisekliimale, veevarustusele ja teenindamisele ning nõuetest personalile.

Eesmärgid

Eesmärk oli kontrollida hügieeningimuste täitmist ja laserprotseduuride korraldust ilusalongides, sh hinnata laserseadmete nõuetele vastavust, et ennetada ohtu inimeste elule ja tervisele.

Metoodika

Sihtkontrolli fookuses oli laserprotseduuride korraldus ilusalongides. Registreeritud tervishoiuteenuse osutajaid, kes teostavad esteetilisi mittekirurgilisi meditsiinilisi protseduure (sh laserprotseduurid) ning omavad tervishoiuteenuse osutamise tegevusluba, jäeti sihtkontrolli valimist välja.

Kuna ilusalongide täpse arvu ja tegevusalade üle puudub ülevaade, siis valimi koostamisel lähtuti ameti varasemast teabest (sh kaebused, vihjed, reklaam vms), läbiviidud järelevalvemenetlustest ja veebimonitooringu tulemustest. Terviseameti regionaalsetes struktuurüksustes koostati vastavalt veebimonitooringu tulemustele kontrollitavate ettevõtete nimekirjad ning planeeriti järelevalvetegevused.

2019. aasta detsembris teatas Terviseamet avalikkust sihtkontrolli algatamisest ning seejärel võttis amet ühendust valimis olnud ettevõtetega.

Tulemused

Sihtkontrollid viidi läbi seitsmes maakonnas ning esialgse koondvalimi moodustas 26 ilusalongi (Tabel 1). Nendest kohapeal kontrolliti 13 salongi, 6 salongi laserprotseduuride korraldust kontrolliti dokumendipõhiselt ning 7 salongi kinnitasid uurimise alguses, et enam ei pakuta laserprotseduure.

Tabel 1 Kontrollitud salongide arv maakonniti

Maakond	Salongide arv
Harjumaa	7
Ida-Virumaa	3
Järvamaa	1
Lääne-Virumaa	3
Pärnumaa	6
Tartumaa	5
Valgamaa	1
Kokku	26

Järelevalve käigus kontrolliti ilusalongides (kokku 13 salongi) ruumide vastavust nõuetele ning hügieeningimuste täitmist (Tabel 2). Nõuete eiramist avastati kahes salongis: sh mõlemas salongis puudusid tööruumis veevarustus ning ühes salongis leiti puudused töövahendite

steriliseerimise osas. Terviseameti määratud tähtjaks on ettevõtted teatanud, et puudused on kõrvaldatud.

Tabel 2 Salongi ruumide ja hügieeninõuete täitmine

Kontrolli tulemus	Ettevõtete arv	Osakaal (%)
Avastatud puudused	2	15
Tegevus vastab nõuetele	11	85
Kokku	13	

Muuhulgas olid sihtkontrolli käigus tähelepanu all ilusalongis laserprotseduuride korraldus (sh kasutatavad laserseadmed ja tuimestusainete kasutamine). Kontrollid toimusid kas kohapeal või dokumentipõhiselt (kokku 19 ettevõtet). Sihtkontrolli raames viidi läbi põhjalik selgitustöö protseduuridele laienevate nõuete osas, mille tulemusena loobusid 7 salongi laserprotseduuride pakkumisest ja laserseadmete kasutamisest. Loobumise põhjuseks toodi välja puudulikud teadmised laserseadmete kvaliteedi kohta ning protseduuri ohutuse kohta. Viies ettevõttes olid kasutusel nõuetele vastavad seadmed ning seitsmes ettevõttes leiti seadmeid, mis ei vastanud nõuetele (Tabel 3).

Tabel 3 Laserseadmete nõuete täitmine

Kontrolli tulemus	Ettevõtete arv	Osakaal (%)
Ei kasuta laserit	7	37
Seade ei vasta nõuetele	7	37
Seade vastab nõuetele	5	26
Kokku	19	

Kontrolli tulemusena on nõuetele mittevastavate seadmete kasutamine lõpetatud. Ettevõtetest, kus seadmed tunnistati nõuetele vastavateks, lõpetas kolm salongi tegutsemise, kuna osutatavad teenused liigitusid tervishoiuteenuste alla, mida ei ole lubatud ilusalongides osutada.

Lisaks eelpool toodud puudustele oli ilusalongides protseduuride käigus hindamisel tuvastatud kahes salongis tuimestusainete (ehk ravimite) kasutamine. Kontrolli tulemusena oli tuimestusainete kasutamine ilusalongides lõpetatud.

Sihtkontrolli tulemusena esialgses koondvalimis olnud ettevõtetest (26) ainult kaks salongi jätkavad teenuse osutamist, kuna nende tegevused vastasid nõuetele.

Kokkuvõte

2019. aastal avalikus veebireumis läbi viidud monitooringu tulemused näitasid, et ilusalongides pakutakse laserprotseduure, mille puhul puudub täpsem informatsioon kasutatavatest seadmetest, teenuse osutajatest ning tegevuslubadest. Sama aasta detsembris teatas Terviseamet avalikust sihtkontrolli algatamisest.

Sihtkontrolli esialgse valimi moodustasid 26 ilusalongi. Kontrolli käigus tuvastati mitmeid puudusi laserprotseduuride korralduses.

- Ruumide vastavuse ja hügieeningimuste täitmise osas leiti puudusi kahes salongis. Määratud tähtjaks teatasid ettevõtted puuduste likvideerimisest.
- Kahes salongis tuvastati tuimestusainete kasutamist teenuste osutamisel. Puudused oli tähtjaks likvideeritud (ettevõtted ei paku laserprotseduure).

- Seitsmes salongis ei vastanud kontrollitud seadmed nõuetele ning nende kasutamine oli lõpetatud.
- Nõuetele vastavateks olid hinnatud laserseadmed viies ettevõttes. Nendest kolm salongi lõpetas tegutsemise, kuna osutatavad teenused liigitusid tervishoiuteenuste alla, mida ei ole lubatud ilusalongides osutada.

Valimis olnud ettevõtetest (26) ainult kaks salongi jätkavad laserteenuse osutamise. Ülejäänud ilusalongid lõpetasid laserprotseduuride pakkumist. Peamiseks põhjuseks oli kas laserseadmete mittevastavus nõuetele või teenus kuulus tervishoiuteenuste hulka, mis eeldab tervishoiutöötaja tegevusluba.

Tuvastatud puudused peegeldavad laserprotseduuride korraldusega kaasnevate tarbija terviseriskide olemasolu. Ühtlasi kinnitavad tulemused laserprotseduuride sektorile pideva tähelepanu juhtimise vajadust ning teenusepakkujate ja tarbija teadlikkuse tõstmise vajadust.

Lisa

Soovitused teenuse pakkujale

Kui oled otsustanud tegevust alustada laserprotseduuride valdkonnas, siis esimese asjana uuri, millised nõuded selles valdkonnas kehtivad. Sinu kohustus on veenduda, et täidad kõiki sinu tegevusele kehtestatud nõudeid!

- Laserprotseduure, mis kuuluvad esteetiliste mittekirurgiliste meditsiiniliste protseduuride hulka, võivad teostada üksnes tervishoiutöötajad ning teenust osutav ettevõtte peab omama Terviseameti poolt väljastatud tervishoiuteenuste osutamise tegevusluba eriarstiabi osutamiseks. Ilusalongiteenusena neid teenuseid ei tohi pakkuda.
- Jäta meelde, et ilusalongiteenuste raames ei ole lubatud kasutada tuimestusaineid. Tuimestusaine on ravim, mida vajadusel määrab inimesele vastava väljaõppega isik (tervishoiutöötaja). Kliendile ravimite manustamine ei kuulu iluteenindaja pädevusse.
- Enne laserseadme soetamist ja kasutuselevõttu veendu, et seade vastab EL nõuetele. Eestis võib levitada või professionaalselt kasutada (st kasutada teenuse osutamisel) ainult nõuetekohast laserseadet.
- Enne laserprotseduuri alustamist küsi informatsiooni kliendi tervise kohta ning varasemate protseduuride kohta.
- Uuri kliendi eesmärke, ootusi, ning selgita realistlikke tulemusi, terviseriske, protseduurijärgset hooldusvajadust.

Soovitused kliendile

Laserprotseduuride rikkaliku valiku taustal peab tarbija olema piisavalt terviseteadlik ning turvalise teenusepakkuja valimisel olulise eeltöö ise ära tegema. Enne, kui usaldad enda tervist ja välimust ilumeistrile, on oluline olla aktiivne ja julgelt küsida vajalikku infot.

- Enne protseduuri tellimist on soovitatav uurida teenuse pakkuja kvalifikatsiooni ja kogemuste kohta antud valdkonnas.
- Tutvu protseduuri iseloomu ning käiguga.
- Küsi informatsiooni vastunäidustuste, võimalike ohtude ja tüsistuste kohta, mis võivad esineda pärast protseduuri.
- Informeeri teenuse osutajat oma tervises seisundist (allergiad, kroonilised haigused, tarvitavad ravimid, olemasolevad armid, infektsioonid jne).
- Aruta teenusepakkujaga enda eesmärke ja ootusi ning uuri protseduuri terviseriskidest ja protseduurijärgsest hooldusvajadusest.

¹ Laser Complications, Last Update: February 17, 2021.

² <https://sisu.ut.ee/valgusheli/lisalugemist-laserid>

³ <https://beawire.com/2019/11/05/lasers-used-in-cosmetology/>

⁴ <https://www.karger.com/Article/Pdf/369191>

⁵ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17349558/>

⁶ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK532248/>

⁷ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4411606/?report=classic>